

Posudek vedoucí práce na bakalářskou práci Stely Kubizniakové Spolupráca, reciprocita a sociálna kognícia u papagája sivého (*Psittacus erithacus*)

Práce se zabývá spoluprací u papoušků šedých, které testuje pomocí úlohy, kdy koordinovaným taháním za dvě jednotlivá operanda spolupracující jedinci vytáhnou odměnu pro každého z nich. Teoretická část je dobrou přípravou pro část empirickou, uvádí teorie, se kterými autorka dále pracuje v diskuzi, a studie, které zpracovávají srovnatelná témata.

Teoretická část je vhodně tématicky zaměřená. Věnuje se jak předchozím výsledkům podobně zaměřených studií, dále teoretickým koncepcím spolupráce a metodologickým otázkám podobných výzkumů. Kvalita textu je slabší. Objevují se pasáže bez citování a s problematickým obsahem (např. na str. 2 jsou popisovány jakési podmínky kooperace – komunikace, důvěra, motivace, aniž by bylo jasné, z jakého zdroje tyto teze pocházejí a zda jsou vůbec aplikovatelné na zvířata. Text je místy rozvláčný, často se opakují stejné fenomény v různých kapitolách – např. role tolerance. Čerpáno je až příliš důkladně především ze dvou studií, o kterých se tak dočteme několikrát opakovaně stále to stejné. Objevují se nepřesnosti v citacích. Místy se objevují až velmi nestandardní výrazy, např. monogamní vztahy zvyšují „šance na zachovanie génu“ – str. 7. Nepřesně je definován mutualismus – bylo by přínosem více diskutovat, které formy spolupráce, pozorované u zvířat, např. mohou být za mutualismus považovány, tedy jak se tento teoretický koncept vztahuje k tématu práce. Např. by bylo možné specifikovat, jaký vliv má odlišný nebo stejný příspěvek (z hlediska formy) obou partnerů, nebo typ činnosti na tendenci k podvádění, potřebu komunikace atd. Divně působí také Hamiltonovo dělení jednání na altruistické, sobecké, zlovolné a kooperativní, které je nevhodně zařazeno mezi další témata a není s ním dále nijak pracováno. Rovněž je trochu zbytečné uvádět přehled výzkumů dělaných mimo tematiku práce u papouška šedého. Všeobecně, ona ta různá teoretická dělení spolupráce a příbuzných, nebo kontrastních sociálních jevů jsou vzájemně místy nekompatibilní, škoda, že to autorka nijak nereflektuje. Současně se ale objevuje řada důležitých myšlenek, jako např. důležitost pochopení role partnera z hlediska kognitivní úrovně spolupráce. Kapitola o aparaturách používaných na testování spolupráce u zvířat je užitečná, i když mírně nevyvážená.

Empirická část je rozhodně kvalitnější. Je psána přehledně a jasně. Velmi podrobně se věnuje představení experimentálního vzorku, přičemž si všímá faktorů (dominance, zkušenosti s kognitivním tréninkem atd.), které mohou mít skutečně vliv na výsledek. Neopomíjí představení trenérů, i když zde mohla být uvedena i jména. Přípravné tréninkové fáze jsou popsány velmi jasně a výstižně. Autorka zde prokázala silný pozorovací talent. Během celé studie si všimla řady velmi zajímavých fenoménů (vyučování, komunikace mezi papoušky atd.), které by zasloužily samostatné studium. Kvalitativní část možná působí trochu nestrukturovaně, ale tvoří pouhý doplněk části kvantitativní, která byla stěžejní. Co se týče diskuze, bývá zvykem ji zahájit shrnutím výsledků. Zde je diskuze v počátku spíš opakováním postřehů z ad libitum pozorování a popisem metodologických těžkostí, který se už opakuje a není pro diskuzi příliš zajímavý. Naopak porovnání výsledků testovací fáze s předchozími studii, které v testu následuje, je stěžejní a zdařilé. Velmi důležité je také zařazení pozorovaných projevů mezi 4 definované stupně spolupráce – podobnost, synchronizace, koordinace, spolupráce (Boesch a Boesch 1989). Autorka pozorovala známky spolupráce, jako je komunikace, ukončení pokusu ze strany testovaného subjektu, když druhý nespolupracuje atd. Některé interpretace, např. vidět averzi vůči nerovnosti v tom, že subjekt ukončí aktivní snahu vyřešit úlohu po několika neúspěšných pokusech, jsou nepřilíživě trefné. Ale je vidět každopádně snaha jít „za“ holé výsledky a zasadit je do širší perspektivy. Ocenila bych ještě o něco podrobnější interpretaci výsledků z hlediska kognitivních a sociálních specifik sledovaného druhu, ale v zásadě má diskuze (až tedy na chybějící shrnutí hlavních výsledků) všechny náležitosti, které má mít.

Celkově přináší práce velmi zajímavé výsledky a je sepsána solidním způsobem. Navrhuji ji hodnotit klasifikací velmi dobře.

Mgr. et Mgr. Jitka Lindová, Ph.D.